

तमस्ततिः, ज्यो, (तमस्ततिः सन्तः ।) अन्य-
कारसम्पत्तिः । इति तमिस्ततिशब्दार्थे मेदिनी ।
तमस्तति, ज्यो, (तमो विद्यते स्थितिमिति विनिः
डोप् ।) राज्ञिः । (यथा, महाभारते ।
४ । २१ । ३८ ।

“अदृष्टमानस्तस्याद्य तमस्तित्वमभिहिते ।।
नामो विज्ञानमिवाक्रम्य मोक्षमिच्छामाहं शिरः ॥”
हरिदा । इत्यमरः । २ । ६ । ४१ ।

तमा, ज्यो, (तमोऽवस्थामिति । तम+अच्
टाप् ।) राज्ञिः । इति हेमचन्द्रः । तमाल-
वृक्षः । इति शब्दचक्रिका ।

तमाः, [स्] डु, राज्ञुः । इति मेदिनी । से, २४ ।

तमालं, ज्यो, (तम्यते काङ्क्षते इति । तसु काङ्क्षा-
याम्+“तमिषिषिविकृति ।” उर्वा । १ । ११७ ।

इति काङ्क्षन् ।) पञ्चकम् । इति राजनिर्घण्टः ।

तमालः, डु, (तसु काङ्क्षायाम्+कालन् ।) दृक्-
विशेषः । तत्पर्यायः । कालस्कन्धः २ तापिष्ठाः ४ । इति

भरतः । नीलतामः ५ तमालकाः ६ नीलध्वजः ७
काञ्चतामः ८ महाध्वजः ९ । (यथा, भागवते ।

३ । १२ । ३३ ।
“तमालनीलं धितदन्तकोष्ठा

आसुतुषिपत्तं गजवीजयाङ्ग ॥”
अस्य गुणाः । मधुरत्वम् । गन्धत्वम् । दृढत्वम् ।

शिशिरत्वम् । सुखत्वम् । कषयितृषादाह-
शमशान्तिकरत्वम् । इति राजनिर्घण्टः ।

तिषकम् । (यथा, कुट्टनीमते । १६ ।

“यस्यासुतपवनवीर्या तमालपत्राणि युवतिवदनं च ।
नखरप्रहाररहितं तन्नीवाद्येण सुरतकण्ठेण ॥”

तमालकापिष्ठादृष्टः युवतिवदनपद्मे तिषक-
मिति ।) खड्गः । वरवृक्षः । इति मेदिनी ।

से, ६७ । तमालहरिः । इति शब्दचक्रिका ।

दृक्मेदं वंशत्वचि च डु ज्यो । इति जिह्वादि-
वंशश्चैवमरभरतौ ।

तमालकं, ज्यो, (तमालपत्रवत् वर्णेन कायतीति ।
कै+कः ।) सुनिवस्यशकम् । इति त्रिकाङ्क-
शेषः । (तमालमेव । स्वार्थे कन् ।) पञ्चकम् ।

इति राजनिर्घण्टः । तेजपात इति भाषा ।

तमालकः, डु, ज्यो, (तमाल एव । स्वार्थे कन् ।)
तमालवृक्षः । (यथा, रामायणे । २ । ६१ । ५० ।

“ततः सरजताकाञ्च तिषकाः सतमालकाः ।
प्रहृष्टास्त्र सन्धितुः कुला भूलाय वामनाः ॥”

वंशत्वच् । इति शब्दरत्नावली ।

तमालपत्रं, ज्यो, (तमालस्य पत्रमिव वर्णोऽस्या-
क्षतीति । अर्थे आदितात् अच् ।) तिषकम् ।

पञ्चकम् । (यथास्य पर्यायाः ।
“पञ्चतमालपत्रञ्च तथा स्यात् पञ्चनामकम् ॥”

इति भावप्रकाशस्य पूर्वोक्तपदप्रथमे भागे ।)
तमालवृक्षः । इति मेदिनी । रे, १०२ । (तमा-
लस्य पत्रम् । यथा, रघुः । ६ । ६४ ।

“तमालपत्राक्षरबाहु रघुं
प्रवीद शशजययज्ञाजीव ॥”)

तमालिका, ज्यो, (तमालाः सन्त्यत्र । तमाल+
ठन् ।) ताम्रजिपदेशः । इति त्रिकाङ्कशेषः ।

ताम्रवल्ली । भूषामलकी । इति राजनिर्घण्टः ।

तमालिनी, ज्यो, (तमाली तमालवर्णोऽस्यस्या
इति । इनिः ततो डोप् ।) भूषामलकी । इति

राजनिर्घण्टः । ताम्रजिपदेशः । इति हेम-
चन्द्रः ।

तमाली, ज्यो, (तम+कालन् । गौरादितात्
डोप् ।) ताम्रवल्ली । वरवृक्षः । इति राज-
निर्घण्टः ।

तमिः, ज्यो, (तम्यते न्यायतेऽव । तम+“तम्य-
धातुश्च इन् ।” उर्वा । ४ । ११७ । इतीन् ।)

राज्ञिः । इत्यमरटीकायां भरतः ।

तमिषं, ज्यो, (तमोऽवस्थाम् । “ज्योतुषातमिसेति ।”
५ । २ । ११४ । इति निपातनात् साधुः । यद्वा,

तमिषा अस्याभयत्वेनास्य अच् ।) अन्यकारणम् ।
इत्यमरः । (यथा, महाभारते । ४ । २१ । १७ ।

“यदेतत्प्रज्ञानागारं मत्स्यराजेन कारितम् ।
दिवाच कन्या वृद्धानि राज्ञी यानि यथासक्तम् ॥”

तमिषे तत्र गच्छेया गम्यन्मास्त्रम जायते ॥”)
क्रोधः । इति मेदिनी । रे, ६१ । (नरकविशेषः ।
यथा, भागवते । ४ । ७ । ४४ ।

“अमङ्गलानाञ्च तमिषस्तुल्यं
विषमैवः केन तदेव कल्पितम् ॥”)

तमिषपञ्चः, डु, (तमिषमन्वकारं तत्प्रधानः
पञ्चः ।) ज्ञापकः । यथा, तमिषपञ्चपुटि-
कूटमन्वितमिति श्रीहर्षः ।

तमिषा, ज्यो, (तमोऽवस्थामिति अस्याम् ।
“ज्योतुषातमिसेति ।” ५ । २ । ११४ । इति

निपातनात् साधुः ।) अन्यकारणम् । ज्ञाप-
कमिषा । इत्यमरः । तमोऽवस्थामिति भाष्यम् ।

इति रायसुतकृतः । दर्शराज्ञिः । इति वाच-
स्पतिः । तमस्ततिः । इति मेदिनी । रे, १६१ ।

(यथा, रघुः । ५ । १३ ।

“सूर्ये तपत्पावराय रणेः
कथ्यते लोकस्य कार्यं तमिषा ॥”)

तमी, ज्यो, (तमिः कृदिकारादिति वा डोप् ।)
राज्ञिः । (यथा, माघे । ६ । २३ ।

“दृष्टेऽपि भास्करवचाङ्गि न यः
स तमीं तमोभिरभिगम्य तताम् ॥”)

हरिदा । इत्यमरः । २ । ६ । ४१ ।

तमीनः, डु, (तमोऽवस्थामिति मोहमज्ञानं वा
इतीति । इन्+ठक् ।) वृद्धिः । स्वार्थः । (यथा,

महाभारते । ७ । १४४ । १६६ ।
“य देवशूचिष देवराजः
क्षिरीटमाजी यधमत् समन्तात् ।

यथा तमांस्त्रभुदितस्तमीनः
पूर्वप्रतिष्ठां यमवाप्य वीरः ॥”)

अन्धः । वृद्धः । वेष्टवः । शत्रुः । इति मेदिनी ।
रे, ७१ ।

तमोऽवस्थामिति, [स्] डु, (तमिषं ज्योतिर्वैद्यं ।)
ज्योतिरिह्वः । इति शब्दरत्नावली ।

तमोऽवस्थामिति, [स्] डु, (तमोऽवस्थामिति मोहमज्ञानं वा
इतीति । इन्+ठक् ।) वृद्धिः । स्वार्थः । (यथा,

महाभारते । १२ । १६६ । ८ ।
“यवस्तुक्तसदाशिवं तमोऽवस्थामिति मोहमज्ञानं वा
इतीति । इन्+ठक् ।) वृद्धिः । स्वार्थः । (यथा,

महाभारते । १२ । १६६ । ८ ।
“यवस्तुक्तसदाशिवं तमोऽवस्थामिति मोहमज्ञानं वा
इतीति । इन्+ठक् ।) वृद्धिः । स्वार्थः । (यथा,

महाभारते । १२ । १६६ । ८ ।
“यवस्तुक्तसदाशिवं तमोऽवस्थामिति मोहमज्ञानं वा
इतीति । इन्+ठक् ।) वृद्धिः । स्वार्थः । (यथा,

महाभारते । १२ । १६६ । ८ ।
“यवस्तुक्तसदाशिवं तमोऽवस्थामिति मोहमज्ञानं वा
इतीति । इन्+ठक् ।) वृद्धिः । स्वार्थः । (यथा,

महाभारते । १२ । १६६ । ८ ।
“यवस्तुक्तसदाशिवं तमोऽवस्थामिति मोहमज्ञानं वा
इतीति । इन्+ठक् ।) वृद्धिः । स्वार्थः । (यथा,

महाभारते । १२ । १६६ । ८ ।
“यवस्तुक्तसदाशिवं तमोऽवस्थामिति मोहमज्ञानं वा
इतीति । इन्+ठक् ।) वृद्धिः । स्वार्थः । (यथा,

महाभारते । १२ । १६६ । ८ ।
“यवस्तुक्तसदाशिवं तमोऽवस्थामिति मोहमज्ञानं वा
इतीति । इन्+ठक् ।) वृद्धिः । स्वार्थः । (यथा,

महाभारते । १२ । १६६ । ८ ।
“यवस्तुक्तसदाशिवं तमोऽवस्थामिति मोहमज्ञानं वा
इतीति । इन्+ठक् ।) वृद्धिः । स्वार्थः । (यथा,

महाभारते । १२ । १६६ । ८ ।
“यवस्तुक्तसदाशिवं तमोऽवस्थामिति मोहमज्ञानं वा
इतीति । इन्+ठक् ।) वृद्धिः । स्वार्थः । (यथा,

महाभारते । १२ । १६६ । ८ ।
“यवस्तुक्तसदाशिवं तमोऽवस्थामिति मोहमज्ञानं वा
इतीति । इन्+ठक् ।) वृद्धिः । स्वार्थः । (यथा,

महाभारते । १२ । १६६ । ८ ।
“यवस्तुक्तसदाशिवं तमोऽवस्थामिति मोहमज्ञानं वा
इतीति । इन्+ठक् ।) वृद्धिः । स्वार्थः । (यथा,

महाभारते । १२ । १६६ । ८ ।
“यवस्तुक्तसदाशिवं तमोऽवस्थामिति मोहमज्ञानं वा
इतीति । इन्+ठक् ।) वृद्धिः । स्वार्थः । (यथा,

महाभारते । १२ । १६६ । ८ ।
“यवस्तुक्तसदाशिवं तमोऽवस्थामिति मोहमज्ञानं वा
इतीति । इन्+ठक् ।) वृद्धिः । स्वार्थः । (यथा,

महाभारते । १२ । १६६ । ८ ।
“यवस्तुक्तसदाशिवं तमोऽवस्थामिति मोहमज्ञानं वा
इतीति । इन्+ठक् ।) वृद्धिः । स्वार्थः । (यथा,

महाभारते । १२ । १६६ । ८ ।
“यवस्तुक्तसदाशिवं तमोऽवस्थामिति मोहमज्ञानं वा
इतीति । इन्+ठक् ।) वृद्धिः । स्वार्थः । (यथा,

महाभारते । १२ । १६६ । ८ ।
“यवस्तुक्तसदाशिवं तमोऽवस्थामिति मोहमज्ञानं वा
इतीति । इन्+ठक् ।) वृद्धिः । स्वार्थः । (यथा,

महाभारते । १२ । १६६ । ८ ।
“यवस्तुक्तसदाशिवं तमोऽवस्थामिति मोहमज्ञानं वा
इतीति । इन्+ठक् ।) वृद्धिः । स्वार्थः । (यथा,

महाभारते । १२ । १६६ । ८ ।
“यवस्तुक्तसदाशिवं तमोऽवस्थामिति मोहमज्ञानं वा
इतीति । इन्+ठक् ।) वृद्धिः । स्वार्थः । (यथा,

महाभारते । १२ । १६६ । ८ ।
“यवस्तुक्तसदाशिवं तमोऽवस्थामिति मोहमज्ञानं वा
इतीति । इन्+ठक् ।) वृद्धिः । स्वार्थः । (यथा,

महाभारते । १२ । १६६ । ८ ।
“यवस्तुक्तसदाशिवं तमोऽवस्थामिति मोहमज्ञानं वा
इतीति । इन्+ठक् ।) वृद्धिः । स्वार्थः । (यथा,

महाभारते । १२ । १६६ । ८ ।
“यवस्तुक्तसदाशिवं तमोऽवस्थामिति मोहमज्ञानं वा
इतीति । इन्+ठक् ।) वृद्धिः । स्वार्थः । (यथा,

महाभारते । १२ । १६६ । ८ ।
“यवस्तुक्तसदाशिवं तमोऽवस्थामिति मोहमज्ञानं वा
इतीति । इन्+ठक् ।) वृद्धिः । स्वार्थः । (यथा,

महाभारते । १२ । १६६ । ८ ।
“यवस्तुक्तसदाशिवं तमोऽवस्थामिति मोहमज्ञानं वा
इतीति । इन्+ठक् ।) वृद्धिः । स्वार्थः । (यथा,

महाभारते । १२ । १६६ । ८ ।
“यवस्तुक्तसदाशिवं तमोऽवस्थामिति मोहमज्ञानं वा
इतीति । इन्+ठक् ।) वृद्धिः । स्वार्थः । (यथा,

महाभारते । १२ । १६६ । ८ ।
“यवस्तुक्तसदाशिवं तमोऽवस्थामिति मोहमज्ञानं वा
इतीति । इन्+ठक् ।) वृद्धिः । स्वार्थः । (यथा,

महाभारते । १२ । १६६ । ८ ।
“यवस्तुक्तसदाशिवं तमोऽवस्थामिति मोहमज्ञानं वा
इतीति । इन्+ठक् ।) वृद्धिः । स्वार्थः । (यथा,

महाभारते । १२ । १६६ । ८ ।
“यवस्तुक्तसदाशिवं तमोऽवस्थामिति मोहमज्ञानं वा
इतीति । इन्+ठक् ।) वृद्धिः । स्वार्थः । (यथा,